

Support network for quality aging

A young woman with brown hair tied back, wearing a blue t-shirt, is smiling and holding a glass of water for an elderly woman with short, curly grey hair. The elderly woman is wearing a blue patterned shirt and is seated in a wheelchair. They are in a bright, indoor setting, possibly a care home or community center.

Bilten br. 2 NET-Age projekta

Promocija regionalnog socijalnog razvoja kroz umrežavanje relevantnih aktera iz javnog i volonterskog sektora, kako bi se podstakle inovacije u pružanju socijalno-zdravstvenih usluga za starije

Interni sastanak projektnih partnera

Drugi interni sastanak u okviru NET-Age projekta održan je 9. i 10. jula 2013. godine u mestu Lezhe, Albanija. Cilj sastanka bio je postizanje zajedničke saglasnosti o administrativnim i finansijskim aktivnostima koje su do sada realizovane i planiranje budućih aktivnosti.

Tokom prvog dana (četvrtak, 9. jul) prezentovan je opšti pregled realizovanih projektnih aktivnosti. Predstavnici svake od zemalja prezentirali su rezultate lokalnih SWOT analiza socijalnih politika i pružalaca nege za stara lica. Predstavnici Instituta za javno zdravlje Crne Gore (IJZCG) predstavili su zajedničku prekograničnu SWOT analizu na istu temu. Nakon otvorene diskusije zajednički su potvrđene glavne preporuke koje je predložio IJZCG. Preporuke će poslužiti kao osnova za izradu plana stručnog usavršavanja/obuke u okviru Zajedničkog akcionog plana (ZAP).

Tokom drugog dana (sreda, 10. jul), ekspertska grupa NET-Age projekta za Program mobilnosti predstavila je Zajednički akcioni plan (ZAP) koji analizira sinergije, međusobne sličnosti i mogućnosti za saradnju između NET-Age regiona. Cilj ZAP-a je stvaranje pogodnih uslova u prekograničnom okruženju u kome volonterski sektor i donosioci odluka mogu zajednički da rade i razmenjuju znanja, kao i za razvoj standardnih metoda za sistemsko socijalno planiranje i pružanje socijalno-zdravstvenih usluga starijim osobama.

Na kraju su svi partneri zaduženi za radne pakete ukratko opisali specifične aktivnosti koje se trenutno realizuju u okviru projekta i izneli planove rada do narednog Internog sastanka, koji će se održati u Novom Sadu, Srbija (novembar 2013. godine).

Okvir:

NET-Age projekat nastoji da unapredi koordinaciju između aktera iz javnog i privatnog sektora, kako bi se prevazišle prepreke na planu podrške starijim osobama i kako bi se podstakla partnerska saradnja na lokalnom nivou i u celom jadranskom regionu koja će doprineti pružanju inovativnih socijalno-zdravstvenih usluga starijim osobama, kako bi vodile aktivan, zdrav i nezavisan život!

Projekat se finansira u okviru IPA Jadranskog programa prekogranične saradnje 2007-2013 i za njega je opredeljen ukupan budžet od 1.880.437,49 evra; projekat je pokrenut u oktobru 2012. godine i trajaće do maja 2015. godine. Inicijativa je zasnovana na partnerstvu 13 organizacija i regiona iz zemalja jadranske regije: Italije, Albanije, Hrvatske, Crne Gore, Srbije i Slovenije.

Prekogranična SWOT analiza

Starenje stanovništva nosi sa sobom brojne izazove u pružanju pomoći i zaštite starijim osobama, i to ne samo u oblasti socijalne zaštite već i u drugim oblastima života, a posebno u oblasti zdravstvene zaštite (gde se beleži porast potražnje za pružanjem usluga i očuvanjem mobilnosti i zdravlja starijih osoba); u oblasti penzijskog (sredstva) i invalidskog osiguranja. Zbog složenih promena do kojih dolazi u starosti, u lokalnim zajednicama postoji sve veća potreba za uvođenjem integrisanih socijalnih usluga kako bi se potrebe starijih osoba zadovoljile na što bolji način.

NET-Age projekat ima za cilj jačanje mogućnosti za održivi razvoj jadranskih regiona koji su obuhvaćeni projektom,

i demografskih procesa. On je fokusiran na pružanje inovativnih socijalnih i zdravstvenih usluga starijim osobama kako bi vodile aktivan, zdrav i nezavistan život, kroz partnerstvo 13 organizacija učesnica.

U cilju identifikovanja zajedničkih prednosti (snaga) i potencijalnih prepreka, Institut za javno zdravlje u Podgorici je uz pomoć ADP-Zid izradio prekograničnu SWOT analizu. Rezultati se sastoje od preporuka za dalju realizaciju projekta, a izveštaj je zasnovan na sinergijama, međusobnim sličnostima i mogućnostima za saradnju između NET-Age regiona.

Cilj Radnog paketa 3 je da analizira sledeće:

- trenutno stanje u NET-Age regionima u cilju unapređenja nivoa svesti i informisanosti o uslugama i politikama za starije osobe;
- ulogu volontiranja na svakoj teritoriji;
- procenu moguće ravnoteže između kvaliteta socijalno-zdravstvenih usluga i korisnika, i dostupnosti i visine troškova, uz izbegavanje dupliranja napora u pružanju usluga u dugoročnom smislu;
- unapređivanje kvaliteta i inovativnosti usluga i njihovu veću dostupnost,
- uštedu sredstava i jačanje ljudskih resursa koji se bave ovom oblašću.

Prekogranična SWOT analiza pokazala je da su prepoznate:

Zajedničke SNAGE u:

- Socijalnoj (i ekonomskoj) vrednosti volonterskog sektora i aktivizma građana;
- Stvaranju/osnivanju i razvoju udruženja članova porodica koje okupljaju pružaoce usluga koji rade sa različitim ciljnim grupama;
- Kućna nega za starije osobe je jedna od nekoliko usluga u čijem su pružanju angažovani volonteri;
- Pristojnom/dostojanstvenom institucionalnom sistemu socijalne zaštite – zbrinjavanja starijih osoba.

ZAJEDNIČKE SLABOSTI :

- Lokalne zajednice ne raspolazu sa dovoljno sredstava za finansiranje usluga koje se trenutno pružaju;
- Nedovoljna među-sektorska saradnja na lokalnom nivou između sistema socijalne i sistema zdravstvene zaštite i na lokalnom i pokrajinskom nivou između javnog i privatnog sektora i civilnog društva;
- Starenje stanovništva predstavlja izazov za sve zbog uticaja na penzioni sistem, zdravstvene usluge i ekonomsku produktivnost;
- Nedostatak informacionog sistema kod prikupljanja i distribuiranja podataka za starije osobe, nepostojanje centralne baze podataka o uslugama socijalne zaštite;
- Stare i nemoćne osobe ne mogu da koriste posebne subvencije i usluge i stoga kod njih postoji povećani rizik od siromaštva.

Zajedničke MOGUĆNOSTI u:

- Međuregionalnom partnerstvu i saradnji kroz sistem obrazovanja (npr. obrazovanje odraslih, itd.);
- Jačanje svesti o potrebama za saradnjom i udruživanjem aktera iz svih sektora: civilnog, privatnog i javnog.

I zajedničke PRETNJE u:

- Socijalnim i demografskim promenama: povećani broj starijih osoba koje žive same, slabljenje porodičnih veza, prореđena socijalizacija, odgovornost za brigu prepuštena je porodicama;
- Strahu koji potiče od socijalne i ekonomske krize, kao i strahu koji potiče od prisutnog sve većeg nivoa kriminala;
- Činjenici da problemi vezani za starije osobe nisu prioritet u nacionalnim politikama i planovima.

Sveobuhvatna analiza rezultirala je izradom preporuka koje će unaprediti saradnju između partnera i povećati kvalitet usluga za starije osobe.

Preporuka 1: Usvajanje zajedničkih strategija na svim nivoima u oblasti zdravstvene i socijalne zaštite starijih osoba. Neophodno je uključiti različite segmente, uz obavezno učešće volonterskih organizacija i organizacija civilnog društva.

Preporuka 2: Primena mehanizama koji će osigurati učešće svih aktera. Uključivanje javnih, javno-privatnih, privatnih i volonterskih organizacija.

Preporuka 3: Planirane aktivnosti moraju biti u skladu sa potrebama starijih osoba i prilagođene postojećim sposobnostima/kapacitetima zemalja. Aktivnosti treba da budu planirane u skladu sa sposobnostima svake od zemalja, kako finansijskim tako i administrativnim. Starije osobe moraju da učestvuju u definisanju njihovih potreba.

Preporuka 4: Unapređivanje saradnje između svih aktera uključenih u brigu o starijim osobama.

Saradnje između aktera sprovodi se kroz razmenu ideja i dobrih praksi.

Preporuka 5: Unapređivanje među-regionalne saradnje. U skladu sa postojećim mogućnostima zemalja dobra praksa je važna za volonterske aktivnosti vezane za brigu o starijim osobama.

Preporuka 6: Jačanje kapaciteta organizacija civilnog društva (organizacije civilnog društva, volonterske organizacije).

Jačanje svesti stanovništva o značaju volonterskog rada, razmena informacija o volonterskom radu i obuka/stručno usavršavanje volontera.

Preporuka 7: Zajednički program obuke za volontere i profesionalce.

Program mobilnosti

CSV Marche je odgovorna za koordinaciju u okviru četvrtog Radnog paketa (RP4) pod nazivom **Osnivanje prekogranične mreže i zajednički razvoj inovativnih alata za upravljanje i jačanje kapaciteta**. U okviru NET-Age projekta, RP4 ima veliku metodološku ulogu pošto ima za cilj postavljanje temelja kako sa teorijske tako i sa praktične tačke gledišta za pružanje pomoći starijim osobama.

RP4 je "nastao oko osnovnih aktivnosti umrežavanja, a definisan je u Memorandumu o razumevanju. Svi projektni partneri udružuju snage u zajedničkim naporima za izgradnju i integrisanje mreže u jadranskom regionu" kroz četiri stuba, od kojih su tri vezana za prekogranični nivo, a jedan se uglavnom fokusira na lokalni nivo:

1. Prateće mere na lokalnom nivou, sa ciljem pripreme za ulazak zemalja kandidata i potencijalnih kandidata u Evropsku uniju, i podsticanje otvorenog metoda komunikacije kao metode za programiranje socijalnih politika;
2. Program obuke za osoblje NET-Age projekta;
3. Program mobilnosti;
4. Aktivnosti umrežavanja za podsticanje prekogranične saradnje.

Kroz studijske posete, obuke, seminare posvećene specifičnim temama, radionice i društvene događaje, mobilnost postaje prilika za prenošenje veština i znanja.

Operativna faza Programa mobilnosti će započeti u septembru. Predstavnici javnih, profitnih i neprofitnih institucija i volontera biće odabrani u postupku javnog konkursa na osnovu utvrđenih kriterijuma selekcije. Posete u okviru Programa mobilnosti će se organizovati u periodu od februara do aprila 2014. godine u Srbiji, Sloveniji i Italiji.

NET-Age pretpostavlja da se prepreke za efikasnu saradnju između javnog i privatnog sektora u pružanju socijalno-zdravstvenih usluga starijim osobama, a naročito poteškoće u neprofitnom sektoru, mogu pripisati nedostatku pravilne obuke. S druge strane, učenje o inovativnim metodama rada neophodno je za sve relevantne aktere kako bi oni bili u stanju da odgovore na izazove vezane za starenje stanovništva.

Kroz formalne metode obuke u okviru ZAP-a, kao i neformalne i formalne pristupe kao što je program mobilnosti, RP4 će pripremiti osoblje NET-Age projekta, državne službenike i volontere da prenose znanje i promovišu inovativne usluge za starije osobe.

Socijalna politika i socijalno-zdravstvene usluge u zemlji domaćinu – Republici Albaniji

U Republici Albaniji su razne politike i strategije Vlade, čijim sprovođenjem rukovodi Ministarstvo za rad, socijalna pitanja i jednake mogućnosti, stavile veći akcenat na socijalne usluge koje pruža javni sektor, kao i privatne i državne strukture, kako bi se efikasnije rešili i ublažili socijalni i zdravstveni problemi i potrebe starijeg dela stanovništva.

Te potrebe obuhvataju veći nivo i kvalitet usluga unutar institucija za smeštaj starijih osoba koji nameću modernizacija i promene uslova u društvu. Ove promene obuhvataju obezbeđivanje potencijalno različitih sistema podrške koji treba da budu uspostavljeni unutar proširene biološke porodice. Tokom poslednjih nekoliko godina pojavljuje se sve veći broj javnih i privatnih institucija za brigu o starijim osobama, što je posledica inicijativa Vlade i aktivnijeg civilnog društva. S druge strane, volonterske usluge starijim osobama gotovo da i ne postoje u Albaniji. Iako postoje neki slučajevi volonterstva oni su sporadični i nisu organizovani.

Ove aktivnosti sprovode organizacije civilnog društva za socijalne službe, sa težištem na marginalizovanim grupama.

Institucije za smeštaj starijih osoba locirane su širom Albanije u Tirani, Kavaji, Skadru, Fieru i Đirokastri. Ostale institucije koje nisu smeštajnog tipa, kao što su lokalni centri, funkcionišu u lokalnim upravama u Vlora, Skadru, Tirani, Delvini, itd. Ove institucije koje nisu smeštajnog tipa se sve više zasnivaju na platformi decentralizacije i deinstitucionalizacije. One su usmerene ka proširivanju usluga dnevnih centara koji omogućavaju starijim osobama da ostanu u njihovim domovima, umesto da moraju da budu smeštene o ustanove socijalnog smeštaja. Ovo je, naravno, mnogo pogodniji način pružanja usluga pošto se nikada ne može očekivati da briga koja se pruža u institucijama za smeštaj bude isto toliko dobra kao i briga koja se pruža u proširenoj porodici/biološkom domu. Zbog toga što ostaju u svojim domovima, starije osobe često nastavljaju da budu korisnici sistema socijalne pomoći, što im omogućavaju njihovi prijatelji i poznanici unutar zajednica u kojima su proveli čitav život.

SPECIFIČNE USLUGE I OBEZBEĐIVANJE FINANSIJSKIH SREDSTAVA ZA STARIJE OSOBE

Usluge za starije osobe koje se pružaju u institucijama za smeštaj ili kroz oblike zbrinjavanja koji nisu smeštajnog tipa, finansiraju se iz centralnog državnog budžeta i nezavisnih budžeta organa lokalne uprave. Usluge za starije osobe u Albaniji se sve više finansiraju iz privatnih fondova, uključujući i polise privatnog osiguranja. Treba napomenuti da Albanija, za razliku od ostalih balkanskih zemalja, nema dugu tradiciju vezanu za sisteme socijalne zaštite zasnovane na osiguranju. Ovi sistemi počeli su da se razvijaju posle 1990. godine.

Podaci dobijeni od Državne službe socijalnog osiguranja govore da mreža institucija koje nude usluge za starije osobe obuhvata državne institucije za smeštaj starijih osoba u okruzima Tirana, Fier, Skadar i Đirokastra. Ovi centri obezbeđuju smeštaj, ishranu, psihološko-socijalno savetovanište, zdravstvenu zaštitu, društvene i kulturne aktivnosti, starateljstvo, higijenu, itd. Pored toga, u okviru javnog sektora postoji i 226 dnevnih centara za starije osobe u okruzima Tirana, Dures, Vlora, Kukeš i Elbasan. Usluge koje se nude u tim centrima obuhvataju ishranu, usluge u porodici, društvene i kulturne aktivnosti, zdravstvene usluge, itd. Realizacija aktivnosti koje je Albanija predvidela u svojoj Strategiji vezanoj za starenje stanovništva zahteva veću finansijsku i političku podršku. Unapređivanje zdravstvenih usluga zahteva veću posvećenost, stručnost i strukturiranje.

Zahtevi za pomoć od starijih osoba su sve brojniji, ali oni ne mogu biti ispunjeni postojećim uslugama. Svake godine starije osobe podnesu 120 zahteva za institucionalni smeštaj. Iako je tokom proteklih godina broj licenciranih pružaoaca ovih usluga porastao za 30% one i dalje ne mogu da izađu u susret ovim zahtevima. Broj starih ljudi koji računaju na usluge socijalnog osiguranja je iznosi 1.800, dok ima oko 500.000 starijih osoba koje primaju penzije.

REFORMA I ORGANIZACIJA USLUGA SOCIJALNE ZAŠTITE

Osnivanje novih službi u lokalnim zajednicama i decentralizacija zasnovani su na Zakonu o organizovanju i funkcionisanju jedinica lokalne samouprave, Zakonu o socijalnoj pomoći i uslugama, Međusektorskoj strategiji socijalne inkluzije 2007-2013 i Nacionalnoj strategiji za razvoj i integraciju (NSRI).

Državni sistem socijalne zaštite, kako centralni tako i regionalni, koji nastupa kao posrednik između nivoa kreiranja politike (Ministarstvo) i izvršnog nivoa (lokalni), zadužen je za: (i) procenu nivoa siromaštva i programiranje sredstava za naknade, usluge invalidske i socijalne zaštite, itd., (ii) kontrolu i praćenje korišćenja sredstava i primene standarda kvaliteta socijalnih usluga, (iii) sprovođenje propisa; (iv) programiranje potreba za jačanjem kapaciteta osoblja na centralnom i lokalnom nivou.

Jedinice lokalne samouprave moraju da identifikuju porodice i pojedince kojima je pomoć potrebna, kreiraju zahteve za finansiranje, razviju nove tipove usluga socijalne zaštite u skladu sa potrebama, upravljaju uslugama institucija za smeštaj u dnevnim centrima, odabiru NVO i privatne pružaoce usluga koji su licencirani za pružanje usluga socijalne zaštite na osnovu postupaka javne nabavke, vrše distribuiranje naknada, prikupljaju, obrađuju i distribuiraju statističke podatke itd.

Strategija za starije osobe usvojena je 2009. godine i ima za cilj stvaranje boljih ekoloških, medicinskih i socijalnih uslova za starije osobe. Kroz ovaj dokument Ministarstvo obezbeđuje pomoć starijim osobama sa socijalno-medicinskim uslugama u porodici, zajednici i centrima za smeštaj.

Međutim, čini se da se ovaj dokument uglavnom ne sprovodi. Pored toga, postoji posebna strategija – Strategija za socijalnu inkluziju 2007-2013, u kojoj postoji i poglavlje posvećeno starijim osobama. To je inter-disciplinarni dokument koji naglašava potrebu za reformom sistema socijalne zaštite i penzija. Međutim, ova reforma se takođe veoma sporo sprovodi.

